

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

ODDIY QORABALIQLING (SHIZOTHORAX INTERMEDIUS) BIOLOGIYASI

Xolova U.D.¹ – tayanch doktorant.

Safarova F.E.¹ - ilmiy rahbar, b.f.f.d.

Yuldoshev X.T.² – maslahatchi, b.f.f.d.

¹Toshkent davlat agrar universiteti

²Veterinariya ilmiy-tadqiqot instituti

Anotatsiya:

Ushbu maqolada O‘zbekistonning tog‘li hududlarida keng tarqalgan Schizothorax intermedius baliq turining biologik xususiyatlari tavsiflangan. Qora baliqning morfologik tuzilishi, yashash muhiti, oziqlanish, ko‘payish davrlari, ekologik ahamiyati haqida batafsil ma’lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: Shizotorax, qora baliq, tog‘li hudud, ko‘payish, ichki suv ekotizimlari, oziqlanish strategiyalari, suv, harorat

Kirish va mavzuning dolzarbligi.

Keyingi yillarda Respublikamiz hukumati tomonidan oziq ovqat muammolarini hal qilishda maqsadida baliqchilik xo‘jaliklariga ham katta e‘tibor qaratilmoqda. Shulardan O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 1 maydagi PQ-2939-son “Baliqchilik tarmog‘ini boshqarish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori, 2018 yil 6 apreldagi PQ-3657-son “Baliqchilik tarmog‘ini jadal rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori, 2018 yil 6 noyabrdagi PQ-4005-sonli “Baliqchilik sohasini yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori, 2023 yil 18 avgustdagi PQ-281-son “Baliqchilik tarmog‘ini boshqarish tizimini takomillashtirish, tabiiy va sun‘iy suv havzalaridan oqilona foydalanish, baliq yetishtirishning ilmiy asoslangan usullari va intensiv texnologiyalarini joriy etish, mavjud havzalar imkoniyatlaridan samarali foydalanish, shuningdek, tabiiy va sun‘iy suv havzalarini elektron onlayn auksion orqali shaffof va bozor tamoyillariga asoslangan holda realizatsiya qilish tartibini

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

joriy etish to'g'risida"¹gi qarorlari hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ham ushbu tadqiqot ishi muayyan darajada xizmat qiladi.

Baliq mahsulotlarini ko'paytirish va baliqchilikni rivojlanishiga to'siq bo'ladigan muhim omillardan biri, bu ularning parazitlar kasalliklari hisoblanadi. Ko'pchilik baliqlarning bu parazitlar bilan zararlanishi, ularni sonining ma'lum darajada kamayishiga olib kelmoqda. Ayrim baliq turlari esa, parazitlarning oraliq xo'jayini vazifasini bajarib, epidemiologik va epizootologik jarayonning barqarorligini ta'minlashda ishtirok etadi.

Shu nuqtai-nazardan ham karpsimon baliqlarning parazitlar kasalliklari, jumladan nematodalar bilan zararlanganligini o'rganish va ularni oldini olish chora tadbirlarini ishlab chiqish bugungi kunning muhim talablaridan biridir.

Adabiyot ma'lumotlari. O'zbekistonda tarqalgan baliq turlari asosan karpsimon baliqlar bo'lib, ular maxsuldorligi yuqori bo'lgan sifatli baliq go'shti bilan axolini ta'minlashda nuxim axamiyat kasb etadi. Baliq go'shtida oqsil, yog', vitaminlar, minerallar va inson sog'ligi uchun yuqori biologik qiymatga ega bo'lgan Omega-3 yog'i bo'lanligi sababli oziq-ovqat mahsulotlari ichida muxim o'rinni egallaydi.

1-rasm. Oddiy qorabaliq (Shizothorax intermedius)

Hozirgi kunda O'zbekistonda bir qancha karpsimon baliqlar etishtiriladi jumladan Schizothorax intermedius(qorabali) turli hil to'g'li hududlarda keng tarqalgan.

¹ 2. <https://lex.uz/uz/docs/-6575092>

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

Schizothorax intermedius, xalq orasida "qora baliq" deb ataladi, Cyprinidae oilasiga mansub bo'lib, asosan O'rta Osiyo hududlarida, jumladan, O'zbekiston, Tojikiston,

Qirg'iziston, Afg'oniston va Qozog'istonning tog'li daryolarida yashaydi. Amudaryo, Sirdaryo, va Samarqand viloyatidagi daryolar va ko'llarda keng tarqalgan bo'lib, ayniqsa Chervok suv omborida ko'plab namunalar uchraydi. Qora baliqning tana uzunligi o'rtacha 30–40 sm bo'lib, ba'zi kattaroq namunalar 56 sm gacha o'sishi mumkin. Tanasining rangi qora yoki kulrang bo'lib, ko'zlari katta va ko'rinishi ajralib turadi. Morfologik jihatdan, uning qorin suyaklari va yelka suyaklari yaxshi rivojlangan bo'lib, bu baliqqa suvda tez harakatlanish imkonini beradi. Shizotoraks intermedius ko'pincha toza, kislorodga boy, sovuq suvli daryolarda yashaydi. Ular yashash muhitida o'simliklar, mayda hasharotlar va zooplankton bilan oziqlanadi. Ularning ekologik roli suv ekotizimlarida muhim bo'lib, oziq-ovqat zanjirida o'ziga xos o'rin egallaydi.

2-rasm. Shizothoraks intermedius tashqi ko'rinishi

Ko'payish davri odatda bahor va yoz oylariga to'g'ri keladi (aprel–iyun). Asosiy xususiyatlari: Ko'payish uchun qumli yoki shag'alli tubga ega daryo qismlari tanlanadi. Ular guruh bo'lib, oqimga qarshi harakat qilib, o'z tuxumlarini suv ostidagi substratga qo'yadi. Urg'ochilar minglab tuxum qo'yishi mumkin. Inkubatsiya muddati suv haroratiga qarab o'zgaradi — odatda 10–20 kun. Yosh baliqlar juda sekin o'sadi, bu sovuq suv sharoiti bilan bog'liq. yoshda jinsiy yetuklikka erishadi. Hayot davomiyligi 10–15 yilgacha yetishi mumkin.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

Xulosa: Schizothorax intermedius — Markaziy Osiyo, ayniqsa O‘zbekistonning tog‘li va tog‘oldi hududlarida yashovchi, ekologik va biologik ahamiyatga ega bo‘lgan baliq turidir. Biologik xususiyatlariga ko‘ra u: Tog‘ daryolari va toza, kislorodga boy suvlarda yashashga moslashgan, Past haroratli muhitga chidamli, morfologik jihatdan oqimlarga qarshi suzishga moslashgan tanaga ega, Tuxum qo‘yish uchun ma‘lum mavsumlarda migratsiya qiluvchi, reproduktiv sikli yaxshi o‘rganilgan turning vakilidir, Oqsilga boy, past yog‘li va parhezli hisoblanadi, Omega-3, B12, A, D vitaminlari va muhim minerallarni o‘z ichiga oladi, Mahalliy baliqchilikda ahamiyatli hisoblanadi, Ekotizimdagi muvozanatni saqlashda muhim ekologik rol o‘ynaydi. Shu sababli Schizothorax intermedius turini chuqur o‘rganish, u bilan bog‘liq ekologik muammolarni aniqlash, uni himoya qilish choralari ko‘rish va sun‘iy ko‘paytirish texnologiyalarini ishlab chiqish — hozirgi ekologik va iqtisodiy sharoitda dolzarb masalalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aliev, D. S., & Joldasbekov, M. M. (1985). O‘zbekistonda baliqlar sistematikasi va ekologiyasi. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Karimov, H. T., & To‘raqulov, A. M. (2012). Ichki suvlarda baliqchilik asoslari. Samarqand: SamDU nashriyoti.
3. Nikol’skiy, G. V. (1974). Ichki suvlarda baliqlar biologiyasi. Moskva: Nauka.
4. Kottelat, M. (2012). *Conspectus cobitidum: an inventory of the loaches of the world*. Raffles Bulletin of Zoology, Supplement No. 26.
5. Froese, R. and Pauly, D. (Eds). (2023). FishBase – Schizothorax intermedius. www.fishbase.org
6. FAO. (2020). The State of World Fisheries and Aquaculture. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.
7. Selina Wamucii. (2025). Uzbekistan Goat Meat Prices & Analysis. <https://www.selinawamucii.com>
8. Рахимов, А. Р., & Ходжаев, А. М. (1995). Гидробионты внутренних водоемов Средней Азии и их значение. Ташкент: Узбекистон.
9. Курашев, Б. Н. (2002). Экология рыб Аральского бассейна. Ташкент: Фан.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econferences.com

20th June 2025

-
10. IUCN Red List. (2024). Schizothorax intermedius species assessment. <https://www.iucnredlist.org>
 11. Mavlanov S. I., Sulaymanova N. A. Baliqlarning lerneoz kasalligi //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. Special Issue 8. – C. 796-801.
 12. Yunusov K. et al. Diagnosis of saprologniosis and protozoa of fish and veterinary and sanitary assessment of their meat (Uzbekistan) //BIO Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 95. – C. 01024.